
ПРОГЛАД

Издание на Филологическия факултет
при Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“

кн. 2, 2010 (год. XIX), ISSN 0861 7902

Милка ЕНЧЕВА

ИЗСЛЕДВАНИЯ В ОБЛАСТТА НА ИЗПОЛЗВАНЕТО НА РЕЧНИЦИ: ПРОФИЛИ И ЛЕКСИКОГРАФСКИ УМЕНИЯ НА ИЗУЧАВАЩИТЕ НЕМСКИ ЕЗИК КАТО ЧУЖД

Untersuchungen zu Wörterbuchbenutzererfahrungen sind nicht nur für die lexikographische Praxis, sondern auch für die Wörterbuchdidaktik von Bedeutung. Von dieser Wechselwirkung ausgehend, wollen in diesem Beitrag die Benutzererfahrungen von DaF-Lernenden im universitären Bereich mit Hilfe eines Fragebogens zu erkunden und ihre Profile zu erstellen sein. Neben der Auseinandersetzung mit der Methode der schriftlichen Befragung wird der Begriff 'Benutzererfahrung' definiert. Es wird vorgeführt, wie dank der gewonnenen Einsicht in die Struktur der Benutzererfahrungen ein methodologisch korrekter Fragebogen zusammengestellt werden kann. Die damit erhobenen Daten werden ausgewertet und für die Erstellung von Benutzerprofilen der Studierenden verwendet.

0 Увод

Наложилото се след 90-те години на 20 век дейностно ориентирано и насочено към обучаемия чуждоезиково обучение оказва своето влияние и върху проучванията в сферата на използването на лексикографски справочници. В центъра на вниманието стои активният обучаем респ. активният потребител на речници. Този тип изследвания са от значение не само за лексикографската практика, но и за разработката на концепции и на стратегии за учене, както и на учебни материали в рамките на лексикографската дидактика, срв. Енгелберг/Лемницец 2009, Шедер 1998. Въпреки трудностите при събиране на емпиричния материал данните

за ефективността на речниците са от изключително значение в процеса на тяхното създаване и ползване. Поради това Виганд (1998, 1030 и сл.) апелира за стартирането на един по-мощен проект за набиране на данни, задача, която не е изгубила актуалността си и до днес.

Тъй като разглеждаме ползването на речници в контекста на значимостта му за чуждоезиковото обучение, с настоящата разработка си поставяме за цел да представим процеса на създаване на профили на ползващите речници при напреднали обучаеми (изучаващи немски език като чужд в университетска среда) и така да проучим и придобитите от тях умения като потребители. Изследването е пръв опит да се стигне до обосновани в теоретично и методологично отношение емпирични данни и би могло да послужи като стимул и подготовка за по-голям научен проект, в съответствие с предложението на Виганд.

1. Участници в анкетата и метод за набиране на данните

В повечето публикации по проблема кой и как използва речници се отделя твърде малко внимание на утвърдените от социологическите проучвания стандарти (срв. Цьофген 1994, с. 33 и сл.), поради което представяните резултати не са надеждна емпирична основа и следователно не позволяват обобщения извън рамките на конкретното проучване. Затова в своята монография Виганд (1998, с. 468–1025) разработва и илюстрира с примери методологията на ползването на речници, с което създава научната основа за набирането на данни, техния анализ и оценка. Той насочва вниманието към методи от областите психология, педагогика и емпирични социологически изследвания, които подлага на анализ и проверка и при нужда модифицира и допълва (срв. Виганд 1998, с. 569). Методологията му издига научните търсения в тази сфера в края на 90-те години на ново ниво (срв. и Шедер 1998, с. 290). Потвърждение на успешното прилагане на посочената методология в емпиричните изследвания намираме при Норд 2002, която разглежда използваните от професионални преводачи помощни средства. Но въпреки това 10 години след публикуването на монографията (1998) Виганд отбелязва, че резултатите от емпиричните изследвания не са съпоставими помежду си поради различни или липсващи теоретични рамки (срв. Виганд 2008, с. 2). В настоящата работа прилагаме възприетия от социологията и предпочитания при проучванията за ползването на лексикографски източници

метод на писмената анкета (срв. Рипфел/Виганд 1988, Цюфген 1994, Виганд 1998)

1.1. Участниците в анкетата

В анкетата участваха студенти от 3. курс в специалността *Писмен и устен превод* при Философски факултет на университета в Марибор (Словения), което гарантира хомогенност на групата. Те са на възраст между 21 и 25 години, с роден език словенски. Езиковата им компетентност по отношение на немски език е на ниво C1 според Общата европейска езикова рамка (2001).

Броят на участниците е важен фактор, на който нерядко се обръща внимание (срв. също Цюфген 1994, с. 37 с цитираната там литература). В настоящото изследване този брой беше предопределен от университетската администрация: към момента на проучването групата се състоеше от 14 студенти. Сходен е и броят на анкетиранияте в емпиричното изследване на Норд (2002), която проучва дейността “разширено дирене” при 15 професионални преводачи.

На преден план в настоящата работа се поставя натрупаният опит и придобитите умения на ползващите речници в една определена хомогенна група – напреднали в изучаването на чужд език в университетската сфера. Според типологията на ползващите речници тя спада към типа *потребители-нелексикографи* респ. *потребители-нелексикографи с практически умения за ползване на речници* (срв. Енгелберг/Лемницер 2009, с. 93 и сл.). Според критерия *умения за ползване на речници* в рамките на този тип ползващи могат да се разграничат три подтипа – *потребители-нелексикографи*, *потребители-нелексикографи с практически умения за ползване на речници* и *потребители-нелексикографи с практически и теоретични познания в сферата на ползването на речници*. Тази детайлирана класификация е от значение за емпиричното проучване, тъй като гарантира съпоставимост и приложимост на получените данни за други изследователски цели. На базата на предварителните си познания и придобит опит един потребител-нелексикограф с практически умения за ползване на речници ще даде различен отговор на въпросите в анкетата относно съдържателни и количествени параметри в сравнение с потребителя-нелексикограф без знания и опит (срв. Виганд 1998, с. 978 и сл.). Хомогенността на групата, участвала в настоящата анкета, се проявява на две нива: на ниво съпоставима езикова

компетентност и на ниво съпоставима компетентност на ползващи речници. Освен това бяха създадени и профили на ползващия речници за отделните студенти, така че общият брой на анкетираните в случая не е релевантен.

Обобщаването на данните от матрицата не претендира за представителност. Норд (2002) и Виганд (2008) отбелязват, че за отделния изследовател е почти невъзможно да стигне до представителни данни за времето, в което се провежда едно изследване. Целта на проучванията в тази област не е създаването на адекватни в методологично отношение емпирични и статистически прогнози относно ползването на речници. Става дума не толкова за събиране на информация относно поведението на ползващите речници, а за използване на тази информация с цел оптимизиране на бъдещите речници и на лексикографската дидактика респ. на обучението на роден или чужд език. Според Виганд представителните данни могат да бъдат полезни, но не са непременно необходими. Богата и полезна информация може да се постигне и без представителност на резултатите, но чрез изследвания, проведени коректно в методологическо отношение (срв. Виганд 2008, с. 29).

При съставянето на матрицата с всички получени данни се въвежда понятието *прототипен ползващ речници* за анкетираната група студенти. Тъй като отделните участници са ползващи речници с различна степен на представителност или типичност за групата респ. категорията, е нужен типичен представител, който да служи като ориентир и който да може да представя групата респ. категорията при съпоставки с други. Прототипният ползващ в нашия случай е идеалният представител на тази категория (срв. Шварц/Хур 2001, с. 48 и сл.).

1.2. Умения на ползващия

Понятието *умения на ползващия* представлява комплексен феномен. Тук не става дума за строго дефиниран термин, всеки формира собствена представа за тези умения. Създаденият от Виганд модел на уменията на ползващия показва кои от аспектите заслужават особено внимание. (вж. Схема 1)

Създадените умения за търсене на информация имат различни измерения, които ще бъдат представени по-долу в схемата. При параметъра “спектър на уменията” става дума за използваните типове речни-

Схема 1: Модел на уменията на ползващия речник по Виганд (1998, с. 611)

ци (едно- или двуезични, общоезикови, специализирани и др.), с параметъра “видове умения” се отчитат ситуациите, при които се използват речници. На преден план при “диференцираност на уменията” стоят проблемите, заради които се търси помощта на речника – значения на думи, примери за тези значения, граматическа информация, фразеологизми и др. С “фреквентност” се обозначава честотата на използване на речници.

Схема 2: Обем на придобитите умения по Виганд (1998, с. 619)

Ако събраните данни позволяват, параметрите на придобитите умения могат да се поставят във връзка помежду си, което повишава информационната стойност на профила на ползващия речници. Тази стойност е най-висока, когато и четирите параметъра се разглеждат във връзка помежду си (срв. Виганд 1998, с. 612 и сл.), което трябва да се вземе под внимание при формулиране на въпросите в анкетата.

1.3. Метод за набиране на данни

Студентите получиха стандартизирани въпросници, които попълниха под контрол. Наистина, подобни въпросници не дават свобода на анкетирания, а изискват стриктни отговори на въпросите. Въпреки това беше предпочетен именно този тип анкета, защото отговорите са съпоставими помежду си, което допринася за точната и коректна обработка на получените данни. Освен това се оценяват лесно и бързо. При по-ниска степен на стандартизация статистическата обработка и категоризация биха били доста проблематични.

Тъй като анкетираните изпълняват ролята на ползващи речници, то въпросникът следва да се възприема като ролево ориентиран.

Въпросникът беше организиран около съдържателни моменти и отговорите трябваше да получат съдържателна интерпретация; става дума за една т. нар. рационална конструкция на въпросника (срв. Виганд 1998, с. 603). Структурната синхронизация в този случай би могла да послужи като база за пряка съпоставимост на резултатите. Тук се придържаме към предложения от Виганд въпросник, тъй като в него се използват постиженията на социологическите проучвания и се цели точност и валидност на резултатите (срв. Виганд 1998, с. 664 и сл.). Въпросникът беше разширен, за да се създадат по-добри профили на ползващите, като се постарахме обаче да запазим същата структура и същите водещи принципи при съставянето му.

При статистически проучвания с рейтингова скала възниква въпросът как да се третират данните, т.е. какъв тип скала следва да се използва, за да се получат съпоставими резултати. Този проблем засега все още чака своето решение (срв. Виганд 2008, с. 28). Тук възприехме рейтинговата скала на Виганд, тъй като неговата монография очертава теоретичната и методологичната рамка на съвременните изследвания в областта на използването на речници (срв. Виганд 1998, с. 589).

Друг заслужаващ внимание проблем при писмените анкети е фактът, че данните се основават на спомени, те са откъснати от определена комуникативна ситуация. Освен това съществува несигурност и по отношение на въпроса дали анкетираните изразяват личното си мнение или формулират отговорите си според определени предполагаеми очаквания (срв. Виганд 2008, с. 28; Енгелберг/Лемницер 2009, с. 84). Затова преди попълване на анкетата поискахме от участниците да опишат в отговорите си своето действително поведение. За да ги мотивираме, ги запознахме с целите на изследването – оптимизация на обучението в сферата на лексикографската дидактика и съобразяване с установените при проучването потребности на студентите.

Очакваният спектър на придобитите умения при анкетираните представлява, както и във въпросника на Виганд, единната база за организация на процеса (срв. Виганд 1998, с. 657). Така въпросите бяха задавани според отделните типове речници (двуетични речници, еднуетични речници на немски език). Участниците отговаряха на въпроси относно речници само от един определен тип. Въпросите засягаха освен това ползването на общи (тълковни) еднуетични речници за словенски език и на паралелни текстове на немски и на словенски език. Тъй като анкетираните се обучават за преводачи, особено важни за тях са еднуетичните речници на родния им език. В анкетата бяха предвидени и конкретни въпроси за ползването на общи (тълковни) еднуетични речници на словенски, които в съдържателен план бяха паралелизирани с въпросите за ползване на дву- и еднуетични речници на немски език.

Анкетираните, отговорили с “да” на въпроси № 1, 16, 31, 40, 44 от въпросника (за ползване на еднуетични речници и паралелни текстове), показват най-широкия спектър на придобитите умения. Техният профил на ползващи изглежда по следния начин в графата *Умения за търсене на информация в микроструктурата на речника*:

Спектър на уменията: Двуетичен речник Словенски – Немски
еднуетичен речник (немски)
еднуетичен речник (словенски)
паралелни текстове на немски език
паралелни текстове на словенски

Въпросникът има следната организационна структура, вж. схемата:

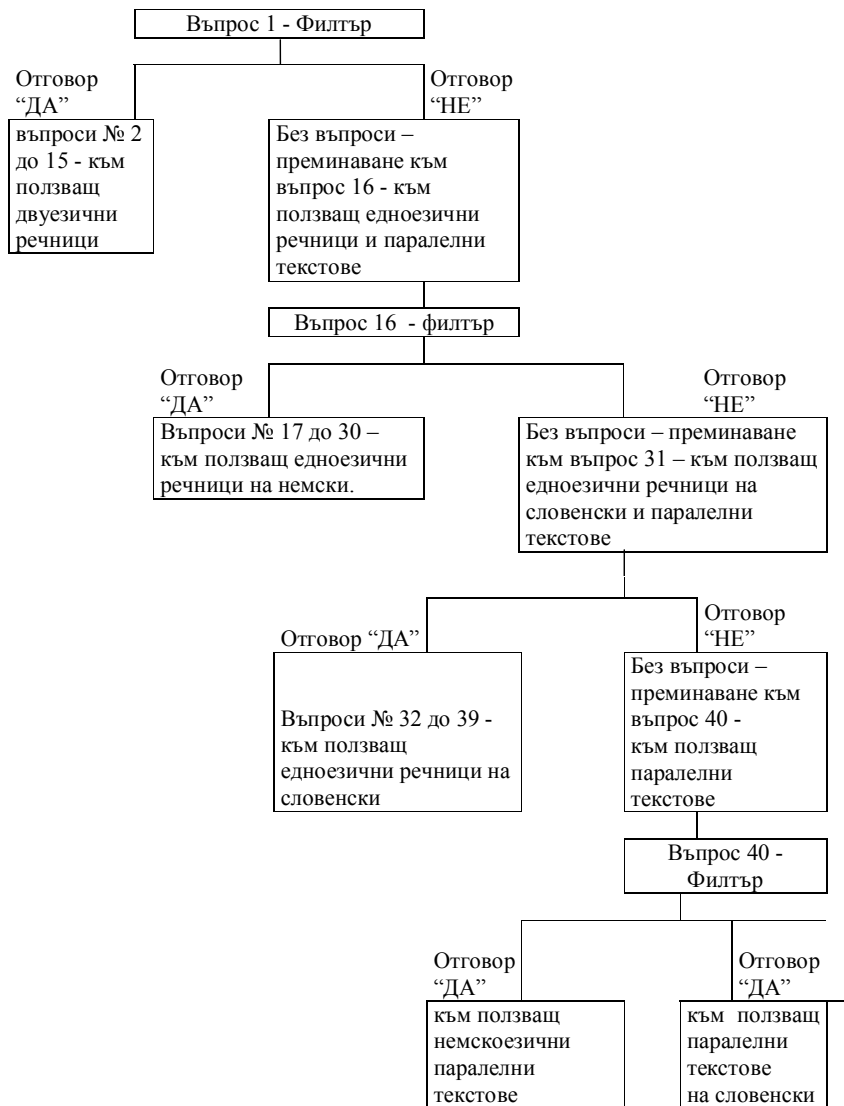
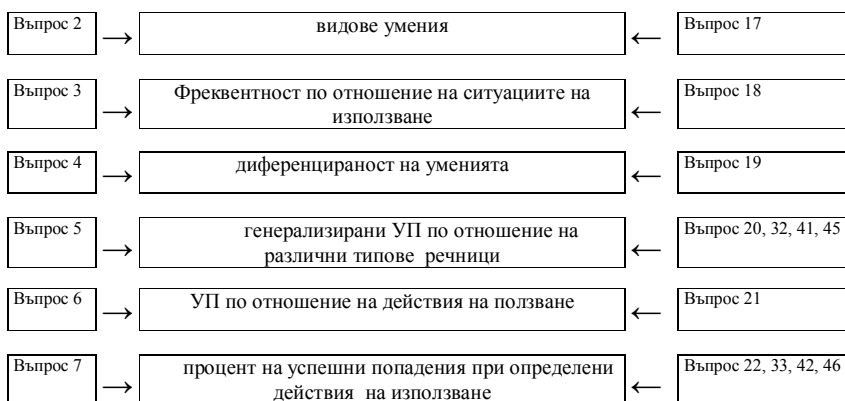

Схема 3: Организационна структура на въпросника

Въпросите към ползващите двуезични речници и към ползващите едноезични речници на немски и словенски, на паралелни текстове на немски и словенски са паралелизирани в съдържателно отношение, така че профилите на ползващите позволяват и вътрешна съпоставимост, подобно на разработения от Виганд (1998, с. 657) въпросник. Така напр. въпроси № 2 и № 17 се отнасят до уменията за търсене на информация в микроструктурата на речника, т.е. многообразие на опита и гласят:

В какви ситуации използвате двуезични речници на словенски и немски? Възможни са повече от един отговор.

Съдържателното паралелизиране на съответните въпроси и отнасянето им към същия опит на ползващия може да се обобщи по следния начин:

*Схема 4: Съдържателна организация на въпросника
(УП = умения на ползващия)*

2. Оценка на получените данни от матрицата

Създаването на матрицата беше необходимо, за да се обобщат получените данни и да се облекчат анализът и оценката им. Така поднесени, те позволяват да се създаде бързо представа за колектива на анкетираните, което е от значение най-вече за дидактически цели. Освен това преподавателите могат веднага да видят какви компетентности имат

отделните студенти като ползвачи речници и да прилагат впоследствие индивидуален подход към тях.

Данните от една векторна колонка на матрицата представляват базата данни за създаването на профил на ползвачия. Матрицата съдържа 15 векторни колонки, по една за 14-те анкетирани и още една за прототипния ползвач. Данните в неговата колонка не са взети от конкретна анкетна карта, както е случаят при останалите участници, а са резултат от всички анализирани анкетни карти и поради това прототипни.

Матрица с данните															
	V ₁	V ₂	V ₃	V ₄	V ₅	V ₆	V ₇	V ₈	V ₉	V ₁₀	V ₁₁	V ₁₂	V ₁₃	V ₁₄	V _{вв}
1.	да	да	да	да	да	да	да	да	да	да	да	да	да	да	да
2a	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2b	-	+	-	-	+	-	+	-	-	-	+	-	+	-	-
2c	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-
2d	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
2e	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
2f	+	+	+	-	-	-	+	+	+	+	+	+	-	-	-
3a	D	D	E	D	D	E	D	E	D,E	D,E	D	D	B	D	D
3b	E	F	D	D	D	E	E	D	-	F	E	E,F	E	E	E
3c	F	F	F	-	B	-	-	B,F	F	-	-	A,C, F	-	D	F
3d	-	C	A	-	C	-	-	A,C	-	-	-	-	D	C	C
4a	3	4	4	4	3	3	4	3	3	4	2	3	4	3	3
4b	1	2	1	3	2	3	1	1	2	1	1	2	2	2	2
4c	2	3	1	2	2	3	2	1	2	4	3	2	4	2	2
4d	2	1	1	1	1	2	3	3	3	4	1	1	2	1	1
4e	3	3	3	3	1	2	3	2	2	4	2	1	2	3	3
4f	3	2	2	2	3	4	3	1	3	4	1	3	4	2	3
4g	3	1	2	3	1	4	3	1	2	4	2	3	1	1	1
4h	3	3	3	3	1	4	3	1	2	4	2	3	2	3	3
5a	-	-	+	+	+	+	-	-	+	+	-	+	+	+	+
5b	+	-	-	-	-	+	+	-	+	-	+	+	-	-	-
5c	-	+	+	-	+	-	-	+	-	-	-	-	+	-	-
5d	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5e	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6a	3	4	5	2	1	2	2	1	1	1	2	1	2	1	1
6b	2	3	3	3	3	2	2	3	2	1	2	2	3	3	3
6c	3	3	3	3	3	2	2	3	2	1	2	2	4	3	3
6d	1	2	3	1	2	2	2	2	1	1	2	3	2	1	2
6e	2	3	4	2	2	2	3	2	1	1	2	2	2	2	2
6f	1	3	3	3	3	2	1	1	1	1	2	2	3	1	3
6g	3	1	3	2	2	2	3	2	1	1	3	2	2	2	2
6h	3	2	3	3	2	2	3	3	1	1	3	2	4	2	3
7a	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7b	+	+	-	-	-	+	+	-	-	+	-	-	-	-	-
7c	+	-	+	+	-	+	-	+	+	+	+	+	-	-	+
7d	-	-	-	-	+	-	-	-	-	+	-	-	+	-	-
7e	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8a	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
8b	+	-	+	+	+	-	+	+	+	-	+	+	+	-	+
8c	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8d	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8e	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9a	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9b	да	да	да	да	да	да	да	да	да	да	да	да	да	да	да
10	-	-	A ₁ A ₂ A ₃	A ₁ A ₂ A ₅	A ₁ A ₂	A ₁ A ₂	A ₁ A ₂	A ₁ A ₂	A ₁ A ₂	A ₁ A ₂	A ₁ A ₂	A ₁ A ₂	A ₁ A ₂	A ₁ A ₂	A ₁ A ₂

11a	L ₁	L ₁	L ₁	L ₁ L ₃	L ₁	L ₂	L ₁	L ₁	L ₁	L ₂	L ₁ L ₄	L ₁ L ₃	L ₁	L ₁	L ₁
11b	-	-	M ₁ M ₂	-	-	-	-	M ₁	-	-	-	-	-	-	-
12	да	не	не	да	не	да	да	да	да	не	да	да	да	да	да
13a	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
13b	+	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+	-	-	-
13c	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	+	-	-
13d	+	-	+	+	-	+	+	+	+	-	+	+	+	-	+
14	да	да	да	не	не	да	да	не	не	не	да	да	да	да	да
15a	-	-	-	-	-	+	-	-	+	+	-	-	-	-	-
15b	+	+	-	+	+	+	-	+	+	-	-	+	-	-	+
15c	-	-	-	+	+	-	-	-	+	+	-	-	-	-	-
16	да	да	да	да	да	не	да	да	да	да	да	да	да	да	да
17a	+	-	-	-	-	-	-	+	-	+	+	-	-	-	-
17b	-	+	+	-	-	-	+	-	-	+	+	-	+	-	-
17c	+	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-
17d	-	+	+	+	+	-	+	-	+	+	-	-	+	-	+
17e	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+
17f	-	+	+	+	-	-	+	+	+	+	-	+	-	+	+
18a	E	E	E	D	C	-	E	F	D	F	E	F,E	E	E	E
18b	A	F	D	E	D	-	D	C	F	D,E	A,B	D	B	D	D
18c	C	D	F	F	-	-	B,F	A	E	-	-	-	D	F	F
18d	-	C	B	-	-	-	A,C	-	-	-	-	-	-	-	-
19a	3	4	4	4	4	-	3	3	4	3	3	3	4	4	4
19b	1	3	2	1	2	-	1	2	3	2	3	2	3	2	2
19c	3	1	3	2	4	-	3	3	2	4	2	3	3	3	3
19d	1	1	1	1	3	-	2	1	3	1	1	1	1	1	1
19e	2	2	2	1	2	-	2	1	4	1	1	1	1	1	1
19f	3	2	1	2	3	-	3	1	4	2	3	3	3	2	3
19g	2	1	1	1	1	-	1	1	2	2	1	2	1	1	1
19h	3	3	3	2	1	-	2	1	3	2	1	2	1	1	1
20a	+	+	-	+	-	-	-	-	1	+	-	+	-	-	-
20b	+	-	+	-	+	+	+	+	+	-	+	-	+	+	+
22b	+	+	-	+	+	-	+	+	+	-	+	+	+	+	+
22c	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
22d	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
22e	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
23a	-	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	-	-	+	+
23b	-	-	-	-	+	-	+	+	-	-	+	+	+	+	-
23c	+	+	-	-	+	-	-	-	+	-	-	-	-	+	-
23d	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
23e	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
24a	не	-	-	да	-	-	да	-	-	-	-	-	-	-	-
24b	-	да	да	-	да	-	-	да	да	да	да	да	да	да	да
25	-	-	D _{1,6}	D ₂	D ₂ D ₇	-	D ₂	D ₄ D ₈ D ₉	-	D ₄ D ₄ D ₈	D ₂ D ₄	D ₆ D ₈	D ₂ D ₁₀	D ₂ D ₄	D ₂ D ₄
26a	-	L ₁ L ₂	L ₁	L ₁	L ₁	-	L ₁	L ₁	L ₁ L ₃	L ₃	L ₁	L ₁ L ₃	L ₃	L ₁	L ₁
26b	-	-	M ₁ M ₂	-	M ₁	-	-	-	M ₂	-	-	-	-	-	-
27	-	не	не	да	не	-	да	да	да	не	да	да	да	да	да
28a	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
28b	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+	-	+	-
28c	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	+	-	-
28d	-	-	-	+	-	-	+	+	-	-	-	-	-	-	-
29	-	да	не	не	не	-	не	не	не	да	не	не	да	не	не
30a	+	-	+	-	+	-	+	+	+	-	+	+	-	+	+
30b	-	-	-	-	+	-	+	+	+	-	-	+	-	-	-
30c	-	+	-	+	-	+	-	+	+	-	+	-	-	-	-
31	да	да	да	да	да	не	да	да	да	да	да	да	да	да	да
32a	+	-	-	-	-	-	-	+	-	+	-	-	-	-	-
32b	-	+	-	+	-	-	+	-	+	-	+	+	+	+	+
32c	-	-	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
32d	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
32e	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

33a	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
33b	+	+	+	+	+	-	+	+	-	+	+	+	+	+
33c	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
33d	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
33e	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
34a	-	-	+	-	-	-	-	+	-	+	-	-	-	-
34b	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+	-	+	-
34c	+	+	-	+	+	-	+	-	+	-	-	+	-	+
34d	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
34e	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
35a	да	да	да	не	да	-	-	да	да	да	да	не	да	да
35b	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	да	-
36	не	не	не	-	не	-	-	да	да	не	да	-	да	не
37a	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
37b	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
37c	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	+	-	-
37d	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-
38	да	да	да	-	да	-	-	не	не	да	не	-	да	да
39a	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	+	-	-	-
39b	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
39c	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
40	да	да	да	да	да	да	да	да	да	да	да	да	да	да
41a	-	+	-	+	-	-	-	-	+	+	-	-	+	+
41b	-	-	-	-	+	+	+	+	-	+	-	-	-	-
41c	+	-	+	-	-	-	-	+	-	+	+	+	+	-
41d	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
41e	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
42a	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
42b	+	-	+	+	-	-	+	+	-	+	-	-	-	-
42c	-	+	-	-	+	+	-	+	-	+	+	+	+	+
42d	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
42e	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
43a	-	+	-	+	+	+	-	+	-	+	+	-	+	+
43b	+	-	+	-	-	-	+	-	+	-	-	+	+	-
43c	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
43d	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
43e	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
44	да	да	да	да	да	да	да	да	да	да	да	да	да	да
45a	-	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
45b	-	-	+	-	+	+	+	+	+	-	-	+	+	+
45c	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	-	-
45d	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
45e	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
46a	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
46b	-	-	+	+	-	-	+	+	+	+	-	-	-	-
46c	+	+	-	-	+	+	-	-	-	+	+	+	+	-
46d	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
46e	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
47a	-	+	-	+	-	+	-	+	+	+	-	-	+	+
47b	+	-	+	-	-	-	+	-	-	-	+	+	-	-
47c	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
47d	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
47e	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
48a	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-
48b	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
48c	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
48d	+	-	-	-	-	-	-	+	+	-	-	-	-	-
48e	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
48f	-	+	+	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-
48g	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-
48h	+	+	+	+	+	-	-	+	-	+	+	+	+	+
49a	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
49b	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
49c	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
49d	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	-	-	-	-

49e	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
49f	+	+	+	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
49g	-	+	+	+	-	+	+	+	-	+	+	+	+	-	+	-
49h	-	+	-	-	+	+	-	+	-	-	+	+	-	-	-	-

Легенда:

– Буквите в първата колонка съответстват на буквените означения от въпросника.

– Цифрите от 1 до 4 при въпроси 4 и 19 се отнасят до следните оценки за фреквентността на уменията: 1 – *най-често*; 2 – *не така често*; 3 – *рядко*; 4 – *никога*.

– Цифрите от 1 до 5 при въпроси 6 и 21 се отнасят до следните оценки на собствените умения при търсене на определена информация: 1 – *мн. добри*; 2 – *доста добри*; 3 – *задоволителни*; 4 – *доста лоши*; 5 – *мн. лоши*.

– Съкращенията се отнасят за следните речници:

A₁= Großes Deutsch Slowenisches Wörterbuch von Debenjak,

A₂= Großes Slowenisch Deutsches Wörterbuch von Debenjak,

A₃= Slovensko-nemški slovar von France Tomšič,

A₄= Nemško slovenski slovar , slovensko nemški slovar von Janez Gradišnik,

A₅= Nemško-slovenski slovar von Igor Antič,

B₁= Slovar slovenskega knjižnega jezika,

D1= Langenscheidts Großwörterbuch Deutsch als Fremdsprache,

D2= Duden. Deutsches Universalwörterbuch,

D3= Duden. Die deutsche Rechtschreibung,

D4= Duden. Stilwörterbuch,

D5= Duden. Fremdwörterbuch,

D6= Duden. Richtiges und gutes Deutsch. Wörterbuch der sprachlichen Zweifelsfälle,

D7= Das große Wörterbuch der deutschen Sprache in 10 Bänden,

D8= Duden. Synonymwörterbuch,

D9= Duden. Sinn- und sachverwandte Wörter. Wörterbuch der treffenden Ausdrücke,

D10= Wahrig. Wörterbuch der deutschen Sprache,

– Останалите буквени съкращения се отнасят за:

L1= преподавател/ка по немски език,

L2= преподавател/ка по словенски език,

L3= приятел/ка,

L4= продавач/ка в книжарница,

M1= интернет,
M2= библиотека.

2.1. Данни за обобщените умения на ползващия речници

На базата на тези данни можем да изградим хипотезата, че всички анкетирани са постигнали най-добри умения на ползващи при едноезичните немски (чуждоезични) речници. По отношение на дву- и едноезичните словенски речници обаче те оценяват уменията си като *доста добри* или *задоволителни*. Освен това някои от студентите в преводаческата специалност посочват, че имат *много добри* умения за работа с паралелните текстове. Тази хипотеза подлежи на проверка чрез допълнителни изследвания.

Тук няма да се спираме на въпроса кога да се търси информация в речник и кога да се прибегва до паралелни текстове, тъй като той излиза извън рамките на настоящата статия.

2.2. Данни за уменията за ползване на лексикографски справочници

Всички участници в анкетата притежават поне два двуезични речника: Голям немско-словенски речник на Дебеняк (1992 или по-късни издания) и Голям словенско-немски речник (1995 или по-късни издания) на същия авторски колектив. В отделни случаи се посочваха и речниците на Томшич (1988) и Антич (1999), но винаги в комбинация с двата речника на Дебеняк. Последните са единствените големи двуезични речници, които излизат периодично в преработени издания от 1991 г. насам в печатна версия и/или на електронен носител (CD-версия). Поради това няма нищо изненадващо в сходството на резултатите.

Повечето анкетирани разполагат с поне един едноезичен тълковен речник на немски език (най-често DUDEN UNIVERSALWÖRTERBUCH (2003) или LANGENSCHNEIDS GROßWÖRTERBUCH DEUTSCH ALS FREMDSPRACHE (2003)) и с един тълковен речник на словенски език. От анкетата не става ясно защо се предпочитат точно тези два едноезични речника на немски език. Това може да стане в друго изследване. Всички анкетирани студенти отбелязват, че са решили да използват точно тези речници, защото са им били препоръчани от преподаватели. В единични случаи наред с преподавателя се посочва и информация в интернет относно добри речници. Този резултат потвърждава важната роля на преподавателя при

избора на подходящи лексикографски справочници. Тук могат с основание да се зададат два въпроса: В каква степен преподавателите по немски в Словения познават съществуващите речници с немски език? Имат ли достатъчно лексикографски познания, за да дадат обективна оценка на излезлите речници, неповлияна от рекламната дейност на издателствата? Повишаването на квалификацията на преподавателите в сферата на лексикографията респ. на педагогическата лексикография може да допринесе за положителния отговор на двата въпроса.

Значимостта на работата с речник в часовете се вижда и от данните относно боравенето с указанията за ползване. Нито един участник в анкетата не отбелязва, че се запознава подробно с тези указания или че ги чете целенасочено, когато не може да открие определена информация. Оттук може да се направи изводът, че анкетираните проявяват по-скоро липса на готовност сами да се информират относно ползването на речник. В анкетата нямаше въпроси, уточняващи причините за това. Но е ясно, че на преподавателите в тази ситуация се пада важната задача да бъдат единствени посредници между речника и ползващите го и че работата с речник е необходимост в обучението.

2.3. Данни за придобитите умения за търсене на информация в микроструктурата на речника

2.3.1. Спектър на уменията в съчетание с видовете и фреквентността им

Получените данни позволяват заключението, че анкетираните студенти ползват едновременно повече от един справочници, което следва да се оцени положително. Оказва се, че участниците в анкетата прибягват по-често към едноезични, отколкото към двуезични речници, което може да се обясни с по-добрия им опит като цяло при ползването на едноезични речници, т.е. с по-доброто мнение за тези речници. Този резултат обаче ще трябва да се подложи на по-нататъшна проверка.

2.3.2. Диференцираност на уменията

В едноезичните речници студентите търсят най-често значения и илюстриращи примери и отбелязват, че в повечето случаи ги откриват. Поради тази причина те оценяват своите умения относно работата си с едноезични речници, когато търсят информация за значението на немски респ. словенски думи, като *много добри*. Натрупаният опит при ползване

на двуезични речници при същите условия и поводи се оценява като *доста добър*. Вследствие на това анкетираните смятат, че генерализираните им умения при ползване на едноезични речници на немски език са по-добри в сравнение с останалите видове генерализирани умения на ползващи речници.

3. Профили на ползващите речници

Тъй като неформалното представяне на профила би затруднило съпоставимостта с други профили от същия вид, бе предпочетен стандартизиран формат на профила на ползващия. Стандартизираните формати на профили се разделят на сектори на профила. Те не представляват универсални образци, които да се използват при създаването на профили, а се съставят всеки път наново. Според Виганд (1998, с. 599) няма нито установени за профила характеристики на качествата на ползващия, нито разбивка на профила по сектори. Те зависят от целта, която преследва съответният профил. Вследствие на това уменията на ползващия ще определят в настоящото изследване съдържанието и броя на информацията при профилите на ползващия, както и секторирането на профили респ. тематичното групиране.

В съответствие с класификацията на Виганд за уменията на ползващия първият сектор разглежда генерализираните, вторият – останалите видове умения на ползващия. Третият сектор относно уменията за търсене на информация чрез микроструктурата на речника се подразделя в съответствие с вътрешното си членение на 4 подсектора спектър на уменията, видове умения, диференцираност и фреквентност.

По-долу ще бъде представен профилът на прототипния ползващ от анкетираната група. Стандартизираният формат на профила има прегледна структура, с установени сектори на профила, позволяваща бързо и детайлно сравнение на профила с други профили от същия формат. Освен това е посочена и базата данни, което позволява проверка на данните и достъп до допълнителна информация в анкетата.

Прототипният ползващ се казва Янез², на 23 години е и следва писмен и устен превод. Майчиният му език е словенски, владее два чужди езика, английски (C1) и немски (C1).

ПРОФИЛ НА ПРОТОТИПНИЯ ПОЛЗВАЧ РЕЧНИЦИ

I. Генерализирани умения на ползвач (RS 5)		
	Прототипен ползвач	Номер на отговора
при двуезични речници:	много добри	5a
при едноезични немски речници:	доста добри	20b
при едноезични словенски речници:	доста добри	32b
при немски паралелни текстове:	много добри	41a
при словенски паралелни текстове:	доста добри	45b

II. Умения за ползване		
	Прототипен ползвач	Номер на отговора
собствени двуезични речници:	A ₁ , A ₂	10
собствени едноезични речници:	D ₂ B ₁	24 b, 25
опериране с указания за ползване:	указания за ползване на речник – получени в час	13d
решението за ползване на тези речници е повлияно и от:	преподавателя/ката	11a, 26a
чужди речници:	унив. библиотека, колеги	15b, 30c

III. Умения за търсене на информация чрез микроструктурата на речника		
1. Спектър на уменията		
	Прототипен ползвач	Номер на отговора
двуезичен речник:	Слов./нем.	1
едноезичен речник:	Нем./нем.	16
едноезичен речник:	Слов./слов.	31
паралелни текстове:	Нем. и слов.	40, 44
2. Видове умения:		
2.1. Видове умения (с фреквентност)		
превод на чужд език:	най-често	2d, 3a
превод на роден език:	на второ място по честота	2e, 3b
2.2. Видове умения (със спектър на уменията)		
превод на чужд език:	двуезичен речник, при нужда – допълнителни паралелни текстове	48h
превод на роден език:	паралелни текстове; двуезичен речник за контрол	49g
3. Диференцираност на уменията (с фреквентност)		
нем. произношение:	никога, доста добре	4a, 6a
нем. лексикални еквиваленти:	рядко; задоволително; в около половината от случаите	4b, 6b, 7c
слов. лексикални еквиваленти:	не така често; задоволително	4c, 6c
значение на нем. думи:	най-често; много добре	4d, 6d
значение на нем. словосъчетания:	рядко; доста добре	4e, 6e
грам. особености на нем. думи:	не така често; задоволително	4f, 6f
примери за употребата на нем. думи:	рядко; доста добре	4g, 6g
примери за употребата на нем. словосъчетания:	рядко; задоволително	4f, 6f
4. Фреквентност на уменията (RS 5)		
при двуезични речници:	многократно през седмицата	8b
при едноезични немски речници:	почти ежедневно	23a
при едноезични словенски речници:	многократно през месеца	34c
при немски паралелни текстове:	при всеки превод	43a
при словенски паралелни текстове:	при всеки превод	47a

Сх. 5: Профил на прототипния ползвач

Легенда:

RS= рейтингова скала;

A1= Großes Deutsch Slowenisches Wörterbuch von Debenjak;

A2= Großes Slowenisch Deutsches Wörterbuch von Debenjak,

A5= Nemško-slovenski slovar von Igor Antič,

D2= Duden. Deutsches Universalwörterbuch,

B1= Slovar slovenskega knjižnega jezika

Допълнително беше изготвен и профил на професионална преводачка, за да може да се съпостави с профилите на студентите. Обработката и анализа на данните показва, че изготвянето на профили на професионални преводачи е задължително, тъй като се проявиха доста големи различия между профилите на студентите и на професионалната преводачка. По този начин може да се надникне в дълбочина на анализа и тълкуването на получените данни, което е от важно значение за дидактиката. По-долу ще бъдат съставени илюстративно профилите на прототипния ползващ речник от анкетираната група и на преводачката.

I. Генерализирани умения на ползващ речници (RS 5)			
	прототипен ползващ	преводачка	Номер на отговора
при двуезични речници:	много добри	доста лоши	5d
при едноезични немски речници:	много добри	доста добри	20b
при едноезични словенски речници:	доста добри	доста лоши	32d
при немски паралелни текстове:	много добри	доста добри	41b
при словенски паралелни текстове:	много добри	задоволителни	45c

II. Опит на ползване			
	прототипен ползващ	преводачка	Номер на отговора
собствени двуезични речници:	A ₁ , A ₂ , A ₅	A ₁ , A ₂	10
собствени едноезични речници:	D ₂ , B ₁	D ₂ , D ₇ ; B ₁	24, 25
оперирани с указания за ползване:	указанията са получени в час	указанията са четени веднъж	12, 13, 27, 28, 36, 37
решението за ползване на тези речници е повлияно и от:	преподавател	не зная	11a, 26a
чужди речници:	унив. библиотека	не	15b, 30c

III. Умения за търсене на информация чрез микроструктурата на речника			
1. Спектър на уменията:			
	прототипен ползващ	преводачка	Номер на отговора
двуезичен речник:	Слов./нем.	Слов./нем	1
едноезичен речник:	Нем./нем.	Нем./нем.	16
едноезичен речник:	Слов./слов.	Слов./слов.	31
паралелни текстове:	Нем. и слов.	Нем. и слов.	40, 44

2. Видове умения:			
2.1. Видове умения и фреквентност			
превод на чужд език:	най-често	най-често	2d, 3
превод на роден език:	на второ място по честота	никога	2e, 3
писане на семинарни работи:	никога	на второ място по честота	2f
четене на специализирана литература:	никога	рядко	2b
четене на нем. вестници и списания:	никога	никога	2c
2.2. Видове умения и спектър на уменията			
превод на чужд език:	двуезичен речник и допълнително паралелни текстове	двуезичен речник, едноезичен речник и паралелни текстове за проверка	48h, 48e
превод на роден език:	паралелни текстове и двуезичен речник за проверка	едноезичен речник, интернет и слов. паралелни текстове	49g
3. Диференцираност на уменията и фреквентност (RS 5)			
нем. произношение:	никога; доста добре	никога; рядко	4a, 6a
нем. правопис:	никога	най-често; много добре	9b, 21b
нем. лексикални еквиваленти:	рядко, задоволително; в около половината от случаите	рядко; доста лошо; най-често не	4b, 6b, 7c
слов. лексикални еквиваленти:	не така често; задоволително	никога; доста лошо	4c, 6c
значение на нем. думи:	най-често; много добре	рядко; доста лошо	4d, 6d

Схема 6: Съпоставка на профила на прототипния ползващ речници от анкетираната група и на профила на професионална преводачка

Легенда:

RS= Рейтингова скала;

A1= Großes Deutsch Slowenisches Wörterbuch von Debenjak,

A2= Großes Slowenisch Deutsches Wörterbuch von Debenjak,

A5= Nemško-slovenski slovar von Igor Antiè,

D2= Duden. Deutsches Universalwörterbuch,

D7= Das große Wörterbuch der deutschen Sprache in 10 Bänden,

B1= Slovar slovenskega knjižnega jezika

За да избегнем повторения при съпоставката на профилите на прототипния ползващ речник от анкетираната група Янез и преводачката, ще се занимаем само с различията. Особено големи разлики се наблюдават между техните генерализирани умения на ползващи речник, т.е. при оценката на собствения опит при ползване на дву- и едноезични речници както и на паралелни текстове на немски и словенски език. Докато Янез е удовлетворен от използваните речници и паралелни

текстове и оценява помощта им като *много добра* и само веднъж като *доста добра*, то преводачката е доста критична и оценката ѝ се движи между *доста лоша* и в редки случаи *доста добра*. Причината за тези големи различия трябва да бъде проучена по-подробно. Необходимо е да се анкетират и повече преводачи. Едва тогава могат да се направят основателни хипотези, които да имат релевантност по отношение на бъдещи изследвания в сферата на ползване на речници, както и за дидактически цели. Все пак е логично предположението, че Янез респ. анкетираниите не познават същинските критерии, според които да могат да дават компетентна преценка на речниците. За преподавателите това означава, че работата с речник при напреднали в изучаването на езика в университета не бива да се свежда само до практическото успешно боравене с речниците, а трябва да се преподават и знания за тяхната макро- и микроструктура, за вътрешните препратки и т.н.

Фактът, че Янез и преводачката използват еднакви двуезични речници, се дължи на ситуацията на речниковия пазар в Словения, където за момента все още няма алтернативни съпоставими речници за словенски и немски със същия обем.

Разликите при боравенето с указанията за ползване се дължат на различната компетентност на ползващи речници при двамата анкетирани. Янез е получил инструкции за ползването на речник по време на занятията, изборът му на речник се е съопределял и се съопределя от преподавателите. Преводачката обаче е суверенна при боравенето с указанията за ползване, тя се е запознала еднократно с тях, сама решава кои речници ще използва.

При превода на роден език двамата анкетирани използват различни справочни материали. Докато Янез ползва паралелни текстове и за проверка прибягва до двуезични речници, то преводачката първо прави справка в едноезични речници или ползва информации от интернет и паралелни текстове. Използването на подходящи помощни средства при превода е много обширна тема, която поради ограничения обем на работата не може да бъде разглеждана тук. Резултатите от анкетата са ясен знак, че този въпрос следва да се дискутира задължително по време на занятията.

Изненадващо е, че Янез никога не търси информация за немския правопис, докато преводачката точно в този случай търси най-често. Дълго време речниците бяха принизявани единствено до нивото на

справочници за правописа, докато в тази анкета участниците клонят към другия полюс: те ги игнорират напълно, когато им е необходима консултация относно правописни особености. Този резултат е важен индикатор за преподавателите – необходимо е да се обръща внимание на студентите, как и с какви средства може да се провери коректният правопис на собствения текст.

Резултатите по отношение на фреквентността показват, че Янез прибегва до речници и паралелни текстове по-често от преводачката, което може да се обясни с различните нива на езикова компетентност на двамата.

Тъй като както Янез, така и преводачката смятат едноезичните немски речници за по-добри от всички останали, това може да се схваща и като критика към другите типове речници. Това обстоятелство може да се приеме и като предизвикателство към лексикографите, работещи със словенски и немски език, да разработят нови речници с висок коефициент на полезност за ползващите.

4. В заключение

С изпитания метод на писмената анкета бяха проучени уменията на студентите от специалност Писмен и устен превод във Философския факултет в Марибор в качеството им на ползващи лексикографски справочници. Понятийното сегментиране на комплексния феномен “умения на ползващи речници” се оказа наистина необходимо и повлия положително при съставянето на анкетата и изработката на профили на ползващите.

Анализът на получените данни в матрицата позволи да се очертаят и разберат по-добре уменията на студентите като ползващи речници, да се формулират хипотези, които следва да бъдат проверени чрез по-нататъшни изследвания.

Съпоставката на профила на прототипния ползващ лексикографски справочници от анкетираната група и на профила на професионалната преводачка даде много полезна информация и показва необходимостта от по-нататъшни съпоставителни изследвания.

БЕЛЕЖКИ

¹ Пълният текст на анкетата може да се види на следните адреси:

<http://www.ff.uni-mb.si/dotAsset/19439.pdf>

<http://www.ff.uni-mb.si/oddelki/germanistika/dokumenti/fragebogen.pdf>

² Името Янез е условно. Избрано е заради голямата му разпространеност в Словения.

ЛИТЕРАТУРА

ВИГАНД (1987): WIEGAND, HERBERT ERNST: Zur handlungstheoretischen Grundlegung der Wörterbuchbenutzungsforschung. In *Lexicographica* 3, 178–227. Tübingen.

ВИГАНД (1998): WIEGAND, HERBERT ERNST: Wörterbuchbenutzungsforschung. Untersuchungen zur Wörterbuchbenutzung, zur Theorie, Geschichte, Kritik und Automatisierung der Lexikographie, 1. Teilband. Berlin, New York.

ВИГАНД (2008): WIEGAND, HERBERT ERNST: Wörterbuchbenutzung bei der Übersetzung. Möglichkeiten ihrer Erforschung. In: *Germanistische Linguistik* 195-196, 1-43. Marburg/Lahn.

ЕНГЕЛБЕРГ/ЛЕМНИЦЕР (2009): STEFAN ENGELBERG, /LEMNITZER, LOTHAR, *Lexikographie und Wörterbuchbenutzung*. 4., überarbeitete und erweiterte Auflage. Tübingen.

НОРД (2002): NORD, BRITTA *Hilfsmittel beim Übersetzen. Eine empirische Studie zum Rechercheverhalten professioneller Übersetzer*. Frankfurt a.M. etc. (FASK. Publikationen des fachbereichs Angewandte Sprach- und Kulturwissenschaftler Johannes-Gutenberg-Universität Mainz in Germersheim. Reihe A: Abhandlungen und Sammelbände.32)

ОБЩА ЕВРОПЕЙСКА ЕЗИКОВА РАМКА (2001): GEMEINSAMER EUROPÄISCHER REFERENZRAHMEN FÜR SPRACHEN, Hrsg. v. Goethe-Institut Inter Nationes u.a. Berlin u.a.

РИПФЕЛ/ВИГАНД (1988): RIFFEL, MARTHA / WIEGAND, HERBERT ERNST: Wörterbuchbenutzungsforschung. Ein kritischer Bericht. In: *Studien zur neuhochdeutschen lexikographie* vi, 2.teilband, 492–520.

ШВАРЦ/ХУР (2001): SCHWARZ, Monika/ CHUR, JEANNETTE: *Semantik*. Ein Arbeitsbuch. 3. Auflage. Tübingen.

ШЕДЕР (1998): SCHAEDE, BURKHARD: HERBERT ERNST WIEGAND: *Wörterbuchforschung. Untersuchungen zur Wörterbuchbenutzung, zur Theorie, Geschichte, Kritik und Automatisierung der Lexikographie*. Berlin, New York: Walter de Gruyter 1998. XIX, 1162 S. In: *Lexicographica* 14. 1998, 284–294.

ЦОФГЕН (1994): ZÖFGEN, EKKERHAD: *Lernwörterbücher in Theorie und Praxis. Ein Beitrag zur Metalexikographie mit besonderer Berücksichtigung des Französischen*. Tübingen. (*Lexicographica*. Series Maior. 59).

РЕЧНИЦИ

ANTIČ, IGOR (1999): Nemško-slovenski slovar, Ljubljana

AHLIN, MARTIN U.A. (1995 oder später): Slovar slovenskega knjižnega jezika, Ljubljana

DAS GROßE WÖRTERBUCH DER DEUTSCHEN SPRACHE in 10 Bänden (1999): Herausgegeben vom Wissenschaftlichen Rat der Dudenredaktion. Mannheim, Leipzig, Wien, Zürich

DEBENJAK, DORIS / DEBENJAK, BOZIDAR / DEBENJAK, PRIMOS (1992 ODER SPÄTER): Großes Deutsch Slowenisches Wörterbuch. Ljubljana

DEBENJAK, DORIS / DEBENJAK, BOZIDAR / DEBENJAK, PRIMOS (1995 oder später): Großes Slowenisch Deutsches Wörterbuch. Ljubljana

DUDEN. Deutsches Universalwörterbuch (2003): Hrsg. v. G. Drosdowski. Mannheim, Wien, Zürich

LANGENSCHIEDTS GROßWÖRTERBUCH DEUTSCH ALS FREMDSPRACHE (2003): Hrsg.v. Dieter Götz/ Günther Hansch/ Hans Wellmann. Berlin, München